

بررسی وضعیت سرقت در مناطق حاشیه‌نشین با رویکرد تاریخی

(مطالعه موردی محله حاشیه‌نشین میر اشرف شهر اردبیل)

حسن مجربی^۱، یوسف درویشی^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۹/۱۳ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۲/۱۹

از صفحه ۸۵ تا ۱۰۰

چکیده

حاشیه‌نشینی آسیب‌های اجتماعی را در نقاط شهری اعم از مرکز و پیرامون ایجاد می‌نماید. در چنین مناطقی با توجه به محدودیت ظرفیت امکانات و نهادها، میزان کنترل اجتماعی کاهش می‌یابد. در نتیجه قانون شکنی و در نهایت ناهنجاریهای اجتماعی روز به روز توسعه بیشتری پیدا می‌کند. به موازات تغییرات شتابان رشد شهرنشینی در شهر اردبیل که از زمان تبدیل شدن آن به مرکز استان آغاز شد، به مرور زمان باعث گسترش حاشیه‌نشینی و اسکان جمعیت غیر شهری بیکار و مهاجر روستایی در این شهر شد. بنابراین در این مقاله پژوهشی سعی در بررسی آسیب‌شناسی کالبدی این نوع بافت شهری با ریشه‌یابی و رویکرد تاریخی آسیب هستیم.

روش تحقیق پژوهش توصیفی - تحلیلی و پیمایشی بوده و گردآوری اطلاعات و داده‌ها از طریق مطالعات اسنادی، برداشتهای میدانی، ایجاد پرسشنامه و مصاحبه از اهالی محل و همکاری ادارات دولتی مانند: پلیس آگاهی، کلانتری، شهرداری و... انجام گرفته است. روش نمونه‌گیری تصادفی بوده که از بین مناطق حاشیه‌نشینی اردبیل، محله میر اشرف بعنوان نمونه انتخاب و برای برآورد حجم نمونه جهت توزیع پرسشنامه از روش کوکران استفاده شد و پرسشنامه بطور تصادفی بین نمونه آماری خانوار توزیع گردید. همچنین برای رسیدن به نتایج عینی از آمارهای رسمی نیز استفاده شده است. یافته‌های تحقیق بیانگر آن است که میزان نرخ پدیده سرقت در شهر اردبیل و بویژه مناطق حاشیه‌نشینی به دلیل عامل فقر اقتصادی از درصد بالایی برخوردار است و لذا پیشنهاد می‌شود که نگاه فضای کسب و کار در این مناطق از اهمیت خاصی برخوردار است.

واژگان کلیدی: شهرنشینی، مهاجرت، حاشیه‌نشینی، آسیب‌های کالبدی، شهر اردبیل، محله میر اشرف

۱. مقدمه

رشد بی‌رویه‌ی شهرها که سال‌های اخیر، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، رخ داده است، مشکلاتی را از جنبه‌های مختلف برای این کشورها، هم در سطح ملی و منطقه‌ای و هم در سطح محلی بوجود آورده است. هنگامی که شهر قدرت جذب مهاجرین روستایی را در بخشهای فعالیت اقتصادی و خدماتی را نداشته باشد به دلیل عدم استفاده مطلوب از نیروی کار مهاجرین، بیکاری و مشاغل کاذب در شهرها افزایش می‌یابد و باعث رشد مناطق حاشیه‌نشین در شهرها می‌شود.

مطالعات محققان رشته (اکولوژی^۱ شهری) این فرضیه را تأیید می‌کنند که در بعضی از نواحی شهری فساد و بیماری روانی، جرم و جنایات بسیار شایع‌تر از مناطق دیگر است و این مراکز جرم‌زا محل تجمع باندهای مختلف تبهکاری، بزهکاری، فحشاء و خرید و فروش مواد مخدر می‌باشد. (کلانتری، ۱۳۸۰: ۲۵).

در کل ویژگی‌های نظام شهرنشینی کشور ایران که بر آسیب‌های اجتماعی شهری ثمربخش بوده‌اند را می‌توان این گونه تشریح کرد:

- افزایش تعداد شهرهای بزرگ و گسترش خارج از کنترل آن

- شکل‌گیری مناطق حاشیه‌نشین و گسترش انواع آسیب‌های شهری

رشد شهرنشینی^۲ در ایران همگام با مهاجرت‌های عشایری و روستایی با پیشینه تاریخی، فرهنگی سنتی و اصیل به شهرها موجب تحولات اجتماعی-اقتصادی، سیاسی و جمعیتی در نظام شهرنشینی شتابان کشور، عاملی گشته است تا در شهرهای ایران علاوه بر توسعه فیزیکی و فضایی ناموزن، به مقوله آسیب‌های اجتماعی^۳ شهری کمتر توجه شود تا در نهایت شاهد افول کیفی حیات اجتماعی شهرها باشیم. (رهنمایی، ۱۳۸۸: ۳۳).

با تبدیل اردبیل به مرکزیت استان بدون فراهم آوردن زیرساختها لازم و عدم مدیریت سیستم شهر و روستا، باعث هجوم مهاجران با این شهر شده و به تناسب عدم ایجاد امکانات برای تازه واردین جدید به شهر به دنبال درآمد بهتر، باعث گسترش حاشیه‌نشین^۴ و به تناسب انواع آسیب‌های اجتماعی از جمله سرقت در شهر اردبیل گسترش پیدا کرد.

از مهمترین مشکلات رشد جامعه شهری حاشیه‌نشین و آسیب‌های ناشی از آن است، که این آسیب‌ها برای شهر و کل جامعه هزینه‌های سنگین مادی و اجتماعی را در پی دارد و دولت مردان، سیاستمداران و مدیران شهری را با چالشهای شهری مواجه می‌نماید. لذا مهم‌ترین اهداف علمی و خاص این تحقیق عبارتند از:

۱. بررسی سرقت^۵ در مناطق حاشیه‌نشین شهر اردبیل

- 1- Akology
- 2- Urbanization
- 3- Social harm
- 4- Marginalization
- 5- Theft

۲. عوامل موثر در بروز این پدیده اجتماعی ناهنجار
۳. تفاوت آماری بین رخداد این پدیده در مرکز و حاشیه شهر
با توجه به طرح مسئله سوالات زیر جهت پژوهش قابل بحث است
۱. سرقت در مناطق حاشیه‌نشین نسبت به بافت‌های دیگر شهر چگونه است.
۲. علت وقوع سرقت در این مناطق چیست.
نظر به سؤالهای مطرح شده این فرضیه مطرح می‌شود که شکل‌گیری مناطق حاشیه‌نشین باعث بوجود آمدن بافت آشفته، ناهنجار و در واقع باعث وقوع سرقت در این نوع بافت شهری می‌شود.

۲. پیشینه تحقیق و مبانی نظری

بررسی میزان آسیب‌های شهری از مباحث اصلی مهم اکولوژی اجتماعی شهری است. میزان آسیب‌های شهری با توسعه شهری ارتباط نزدیک دارد، به طوری که به موازات افزایش جمعیت شهری، میزان آسیب نیز بالا می‌رود. در اکولوژی شهری به هنگام مطالعه انواع جرائم دو نظریه بیش از همه مورد توجه قرار می‌گیرد. (شکوهی، ۱۳۷۵: ۴۵).

۱. نظریه تأکید بر مکان ویژه و یا بخش مرکزی شهری که در آنها میزان جرائم بیش از سایر مناطق شهری است و به موازات دور شدن از بخش مرکزی شهر از رقم جرایم کاسته می‌شود، البته در برخی موارد قابل انتقاد است، چرا که میزان جرایم در حومه‌های برخی از کشورها، برابر میزان جرایم در مرکز شهر گزارش می‌شود.
۲. نظریه محیط مساعد^۲ که در جستجوی یافتن ارتباط میان محیط مساعد جهت ارتکاب به انواع جرایم است. در این نظریه همه شرایط محیطی در رابطه با انواع جرایم مورد بررسی قرار می‌گیرد.
در سالهای اخیر سه نظریه اکولوژیکی در مورد آسیب‌شناسی شهری بیش از همه طرفدار داشته است که عبارتند از:

۱. پیدا کردن رابطه میان انواع جرایم و هفت عامل اجتماعی؛ این عوامل عبارتند از: تحصیلات، اجاره خانه، میزان تراکم جمعیت، اقلیتهای قومی در شهرها، غیر استاندارد بودن عوامل محیط زندگی، میزان متولدین خارجی، مالکیت خانه.
۲. تجزیه و تحلیل اکولوژیکی از محیط فقر که امروزه طرفداران بیشتری دارد. در این نظریه مطالعات آماری به عنوان شاخص مناطق ناسالم شهری بکار گرفته می‌شود. از جمله خانه‌های ناسالم، بیکاری و فقر که در رابطه با میزان رشد جرایم مطالعه می‌گردد. (شیخی، ۱۳۸۵: ۳۹).
۳. نظریه طبقه بندی واحدهای مسکونی: طبق این دیدگاه میزان جرایم اجاره نشینان بیشتر از مالکین

- 1- Emphasis
- 2- Enabling environment

واحدهای مسکونی است که بیانگر تفاوت‌های اجتماعی اقتصادی میان طبقات مختلف در جامعه شهری است. (کلانتری، ۱۳۸۰: ۲۹).

عده‌ایی از محققین به هنگام مطالعه پراکندگی جغرافیایی آسیب‌های شهری عوامل زیر را مورد بررسی قرار می‌دهند که عبارتند از:

مشخصات فیزیکی محله، کیفیت دستیابی به واحدهای مسکونی و ساختمانها، عبور مجرمین از خیابانها و مسیرهای معین شهری، درجه انعطاف افراد در برابر مجرمین و درجه عکس العمل ساکنین محلات نسبت به جرم، عملکرد قانون و سازمانهای انتظامی (صدیق سروستانی، ۱۳۷۶: ۴۵)

* عوامل شکل دهنده آسیب‌های اجتماعی در حاشیه‌نشینی

در مطالعات آسیب‌های اجتماعی مجموعه‌ای از عوامل در کنار هم جمع می‌شوند تا زمینه ارتکاب آسیب‌های اجتماعی را فراهم آورند. هر کدام از این فاکتورها نیازمند مطالعات وسیعی هستند و آوردن آنها زیر یک عامل به بی‌راه رفتن و خطاست (هادیزاده، ۱۳۸۲: ۳۰) هر چند که عوامل اجتماعی می‌تواند در بردارنده بسیاری از عوامل باشد. با این حال بهتر است که مسائل را به صورت جدا به چالش کشید.

۱) عوامل اقتصادی^۱ با سوابق و ریشه تاریخی^۲

در مورد تاثیر عوامل اقتصادی بر آسیب‌های اجتماعی، دیدگاهها و پژوهش‌های زیاد و مختلفی صورت گرفته است و به همان تعداد هم تضادها و تناقضهایی در میان یافته‌های آنها به چشم می‌خورد.

دو نوع رویکرد نسبت به فرضیه تاثیر عوامل اقتصادی بر آسیب‌های اجتماعی وجود دارد: یکی اینکه میان آسیب‌های اجتماعی و شرایط اقتصادی رابطه مستقیم وجود دارد به این شرح که هر چقدر شرایط اقتصادی در یک جامعه خوب باشد و شاهد شکوفایی اقتصادی باشیم به همان نسبت میزان بزهکاری بیشتر خواهد شد. اما فرضیه دیگر این است که هر چقدر اوضاع و احوال اقتصادی در اجتماع بد و نابسامان باشد و رکود و فقر اقتصادی در آن نمایان تر باشد میزان آسیب‌های اجتماعی نیز بیشتر خواهد بود. (برنارد و همکاران، ۱۳۸۲: ۱۵۵).

با بررسی‌های تاریخی ارتکاب سرقت ارتباط تنگاتنگی با وضعیت معیشتی افراد داشت. گاه برخی به سبب تنگی معیشت حرفه و شغل خود را رها می‌کردند و به سرقت می‌پرداختند. برای مثال ابن احمدی از دزدان معروف بغداد در نیمه نخست قرن چهارم هجری، در ابتدا حمال بود، سرقت به شیوه‌های بسیار متنوعی صورت می‌گرفت. در واقع سارقان مرتب شیوه‌های جدیدی به کار می‌زدند، از آن رو که تکرار یک شیوه باعث آگاهی مردم و ناکارآمد شدن آن می‌شده است (اومر، ۲۰۰۸: ۱۶). نامها و وصف‌های متعدد از اصناف مختلف سارقان

1- Economical
2- Historical

براساس شیوه‌ای که به کار می‌زده‌اند، به دست داده است. کثرت این اسامی همچون اصحاب الفصوص (نگین بازان) که خاتم‌های جعلی به نام ثروتمندان می‌ساختند و در غیبت آنان، خاتم را به خانواده‌اش نشان می‌دادند و به دروغ مدعی می‌شدند که از طرف صاحب خاتم باید مالی را منتقل کنند یا بستانند، اهل الکف (کسانی که میان دو نفر متخاصم برای آشتی دادن وارد می‌شدند و در بحبوحه درگیری، هر چه می‌توانستند به اموال آنان دستبرد می‌زدند)، اهل القف (کف رو، کسانی که درهم‌ها را از دست مردم می‌ربودند)، من یحتال فی الصف (کسانی که در صف‌های نمازگزاران می‌ایستاد تا در فرصتی مالی از ایشان بریابد) و... نشان از فعالیت گسترده دزدان در بغداد قرن چهارم هجری دارد. طبعاً در شهرهای بزرگ و شلوغ، دزدی و سرقت رواج بیشتری داشت چنان که در ادوار متاخر نیز مثل قرن ۱۸، افراد بسیاری به سبب ثروت بسیار موجود در شهر استانبول، شلوغی شهر و نیز مکانهای مناسب برای سرقت، از دیگر بخشهای امپراطوری عثمانی به قصد سرقت به آنجا سفر می‌کردند. (طبری، ۱۳۸۲: ۲۹۹).

۲) فقدان عدالت اجتماعی^۱ و شکاف طبقاتی

عدم توزیع عادلانه ثروت میان همه اقشار جامعه و تملک ثروت و قدرت در دست طبقه خاصی از جامعه و به تبع آن مقاومت در برابر این ساختار روابط اجتماعی و طبقاتی که منجر به آسیب‌های اجتماعی می‌شود. به بیان بهتر ارتکاب جرم در این مناطق یعنی اعتراض به جامعه نابرابر یعنی زیر پا گذاردن قوانینی که منافع اقلیت را در مقابل منافع اکثریت قرار داده است و فریادی علیه بی‌عدالتی اجتماعی و طبقاتی شدن جامعه‌ای است که همه روز مادی‌گرایی و تجمل پرستی در آن ترویج پیدا می‌کند. (کلینارد، م. ب، ۱۳۴۵: ۲۰)^۲

۳) دسترسی به شرایط جغرافیای آسیب‌ها^۳

در حاشیه شهرها وسایل اغواء نفس بیشتر از داخل شهرهاست. مجرمین در این مناطق آسانتر می‌توانند خود را مخفی نموده و از کنترل اجتماعی رهایی یابند. تراکم و ازدحام جمعیت در این مناطق باعث می‌شود، تعداد بزهکاران نیز به همان نسبت رو به افزایش نهد. (کالهن، ج. ب، ۱۳۴۱: ۵۹)^۴ در چنین مناطقی جوانان که در کانون خانواده، نیازهای مادی برآورده نشود و کنترل‌های غیررسمی مثل خانواده یا مدرسه نسبت به آنها کامل صورت نگیرد و تفریحی به جز خیابان رفتن ندارند، جذب گروه‌های هم‌سن می‌شوند. گروهی که اعضای آن بیشتر عمر خود را در معبر گذرانده و همه نوع خلاف و خلافکار را دیده و تجربه کرده‌اند.

۴) خانواده‌های حاشیه‌نشین^۱

خانواده به عنوان یکی از ابزارهای غیررسمی کنترل اجتماعی و یکی از نهادهایی که وظیفه جامعه پذیری و درونی کردن ارزش‌ها را دارد، می‌تواند مهم‌ترین عامل ارتکاب به آسیب‌های اجتماعی باشند. خانواده‌های پراولاد یکی دیگر از مشکلات و زمینه‌های بزهکاری در ساکنین حاشیه‌نشین می‌باشند. کنترل صحیح روی همه فرزندان، رسیدگی به نیازهای و مسائل عاطفی آنها از مشکلاتی است که خانواده‌های با آن دست به گریبان هستند. (عالیزاده، ۱۳۸۸: ۹۰).

۵) عوامل دینی و فرهنگی با ذکر مصادیق تاریخی

آموزش غلط، عدم تربیت مناسب و آگاهی عمومی، پایین بودن سطح سواد و عدم اعتماد به نفس از عواملی است که سبب ایجاد فقر فرهنگی در این محدوده‌ها شده است. از پیامدهای فقر فرهنگی عدم احساس «ما» بودن در یک جامعه کوچک، بی‌اعتنایی به هنجارها و اصول اعتقادی، منفعت‌طلبی شخصی به جای گروه، تعصب و پافشاری روی یک سری عقاید مضمحل در نتیجه زمینه بروز انواع آسیب‌های اجتماعی می‌باشد. (حاج یوسفی، ۱۳۸۵: ۳۶). اهمیت سرقت در قرآن کریم تا آنجاست که خداوند مهربان، برای این عمل زشت و نکوهیده حد قطع دست را بیان فرموده است در تحلیل این مسئله می‌توان گفت که اگر چه قرآن سراسر پند، بشارت و انداز می‌باشد و همه اینها با هم معنا و مفهوم کمال را به انسان نشان می‌دهد اما گاهی اوقات برای انسان ظالم و جاهل از طریق قهر و غضب جواب می‌دهد چرا که چاره‌ای جز انذار و پرهیز دادن او از نافرمانی خداوند از طریق قهر و غضب راه دیگری باقی نمی‌ماند و می‌توان گفت این آخرین راه است و به قول معروف آخرین دوا و دارو برای انسانهای که بر جهالت خود پافشاری می‌نمایند آیات سوره‌های مبارکه ۳۸ مائده، ۸۱، سوره یوسف، ۱۸ حجر، ۱۲ ممتحنه، که مستقیم به موضوع سرقت اشاره کرده‌اند در واقع یکی از مهمترین عوامل وقوع سرقت عدم آگاهی است چنانکه در آیه ۲۸۲ سوره بقره در مورد معاملات غیر نقدی به تفصیل بحث نموده و تدابیر لازم جهت جلوگیری از وقوع جرایم مالی آموزش داده است امام صادق (ع) می‌فرماید: حبس دائمی نمی‌گردد جز ۳ نفر ۱. کسی که مثله می‌کند ۲. زن مرتده ۳. سارق دزدی کرد. بسیاری از دزدان و سارقان در تاریخ اسلام مشهور شدند و نام آنها در منابع اسلامی آمده است. برای مثال دزدان بغداد در سال ۲۳۲ق، همگی به نوعی به ابن احمدی، سارق معروف، منتسب بودند. (صولی، ۱۳۹۹: ۲۵۹). تا اینکه در زمان توزون امیر الامرای بغداد ابوالعباس اشکورج دیلمی، ابن احمدی را به قتل رساند. (ابن مسکویه^۲، ۱۳۷۹: ۸۹) جالب اینکه در همین مطالعه موردی محله میر اشرف با مراجعه به کلاتری ۱۷ وحدت چندین فقره وقوع سرقت از مساجد مانند سرقت سماور و فرش مسجد آمار داشتند و یا در موسم حج به دلیل ناامنی راه‌ها و وجود افراد سودجو، از مواقعی بود که دزدی در آن ایام بسیار رخ می‌داد. دزدان در مسیر حج از طریق قطع کردن آب و

1- Marginalized families

2- Islamic resources

3- Ibn Masakuiyah

سد کردن راه کاروانها، آنان را غارت می‌کردند (چلبی، ۱۴۲۷). برخی از گروههای دزدان نیز به بهانه‌های شرعی دست به سرقت می‌زدند چنانکه گفته شد گروهی از آنان پس از بررسی و اطلاع از وضعیت برخی از تجار، به این سبب که آنان زکات نمی‌پرداختند اموال آنان را به سرقت می‌بردند.

۶ عوامل سیاسی و حوادث طبیعی^۱ (سیل، زلزله و آتش سوزی) با ذکر مصادیق تاریخی آسیبهای اجتماعی پدید آمده‌ای است که سیاست‌گذاری دولت در آن تاثیر گذار بوده است، هر چند سیاست‌گذاری‌های دو سویه دولت‌ها بر میزان آسیب‌های اجتماعی مؤثر می‌افتد. یعنی یک رابطه دو سویه و متقابل که گاهی افزایش جرم خیراز شکست یک روش سیاسی و گاهی هم کاهش آن می‌تواند نشان دهنده کارآمدی یک تصمیم باشد (علیزاده، ۱۳۶۴: ۱۹). در مواقع بحرانهای سیاسی، قحطی، آتش سوزی و حوادثی مانند آن سرقت به روشهایی مانند جیب بری، کف زنی، قاپ زنی و تشدید می‌شد. در عصر دوم عباسی، سارقانی اغلب از طبقات فقیر و کم بضاعت جامعه بغداد که با عناوینی مانند عیار، شطار و ذغار خوانده می‌شدند. در مقاطع بحرانهای سیاسی یا اجتماعی به شدت فعال می‌شدند. این دزدان مسلح که در بغداد و حومه آن فعال بودند مردم را بسیار آزار می‌دادند و کار را به جایی می‌رساندند که علاوه بر سرقت اموال آشکارا غلامان و زنان را در راههای شهر می‌ربودند. این گروهها چنان قدرتمند بودند که در عمل از دست حکومت کاری ساخته نبود و مردم برای جلوگیری از فعالیتهای آنان هسته‌های مقاومت مردمی شکل دادند. مثلا مردی از ناحیه انبار به نام خالد یوش بر ضد این دزدان اقدام اقدام کرد و اهل محله خود را به مبارزه فرا خواند. پس از خالد نیز، مردی از اهل خراسان به نام شهل بن سلامه انصاری بر ضد سارقان مقاومت مردمی را شکل داد (طبری، ۱۳۸۲: ۱/۸۵۵).

در اواخر عهد عباسی نیز به سبب ضعف خلافت در کنترل اوضاع، دزدان و طراران در بغداد فزونی یافتند این وضع در ایام معتصم عباسی تشدید شد و عیارن و سارقان فعالتر شدند و از بی ثباتی وضع امنیتی حاصل از درگیری‌های فرقه‌ای در این شهر برای سرقت و غارت استفاده بردند (ابن اثیر، ۱۳۸۵: ۲۳۳).

حوادث طبیعی مانند سیل و آتش سوزی نیز در افزایش فعالیت سارقان تاثیر داشت. در سال ۳۳۲، به دلیل بروز قحطی و نیز بارش بارانهای شدید که باعث مختل شدن کار دادوستد شده بود، قیمت کالاها بسیار افزایش یافت و دلالت‌ها نیز بروخامت اوضاع افزودند. در این شرایط شبها دزدان به خانه‌های مردم دستبرد می‌زدند و وضع به گونه‌ای بود که مردم با ابزارها و آلات مختلف از خانه و اموال خود محافظت کنند. (ابن کثیر^۲، ۱۴۰۷: ۱۱/۲۰۸). دزدان و سارقان از هر گونه غفلت مردم نیز برای سرقت سود می‌جستند. در تابستان سال ۳۰۴ق، حیوانی عجیب الخلقه در بغداد مردم را به ترس و وحشت انداخت. پس از مدتی ماموران حکومتی با دست‌ها و پاهای کوتاه یافتند و آن را در بغداد برای نظاره عموم آویختند. مردم نیز برای تماشای حیوان جمع شدند. البته دزدان نیز از غفلت مردم استفاده کرده و به خانه‌های خالی دستبرد زدند (ابن اثیر، ۱۳۸۵: ۸/۱۴۵).

1- natural disasters
2- Ibn Kathir

در مورد آسیب‌شناسی شرایط مکانی مطالعات مهمی انجام گرفته که به چند نمونه از آنها اشاره می‌شود: ظاهراً سقراط نخستین کسی است که با دیدی علمی به پدیده بزهکاری نگاه کرد و آن را نتیجه جهل دانست. ایشان می‌گوید: ما نباید با تبهکار باخسونت رفتار کنیم، بلکه باید به او بیاموزیم که از ارتکاب جرم خودداری نماید؛ زیرا جنایت ثمره نادانی و جهل است و تعداد بیشماری از افراد، که در نتیجه بدشانسی نتوانسته‌اند موقعیتی را کسب کنند، مرتکب جرم می‌شوند (کلانتری، ۱۳۸۰: ۱۲۰).

گنله با بررسی آمار جرائم سالهای ۱۸۳۰-۱۸۲۶ فرانسه، تأثیر عوامل جغرافیائی را در ارتکاب جرائم خاص تایید نمود (چارچمن، ۱۳۸۰: ۱۹۹)

فری دانشمند ایتالیایی که پایه گذار جامعه‌شناسی کیفری است، عقاید گنله را در مورد تأثیر آب و هوا تأیید نموده و معتقد است که آب و هوای هر منطقه در تشکیلات و طرز زندگی آن ناحیه تأثیر دارد.

پایان نامه تحت عنوان «بررسی مشکلات حاشیه‌نشین و مجتمع‌های مسکونی جنوب تهران و تأثیر آن بر گرایش به رفتار ضد اجتماعی» در سال ۱۳۷۷ توسط حمیدصدیقی انجام شده است. هدف اصلی این تحقیق بررسی تأثیر حاشیه‌نشین در پیدایش رفتار ضد اجتماعی میان ساکنان این مناطق می‌باشد. بررسی پیامدهای اجتماعی و روانی، خصوصاً گرایش به رفتار ضد اجتماعی در مناطق حاشیه‌نشین و میزان تأثیری که مشکلات این نوع از زندگی در بروز چنین گرایشی دارد، هدف دیگری است که در این تحقیق دنبال می‌شود. وی در این تحقیق معتقد است که گسترش شهرنشینی و فقدان زیرساختهای مناسب اقتصادی در کشورهای جهان سوم، مناطق فقیرنشینی را در داخل و اطراف شهرها بوجود آورده است که جمعیت قابل توجهی در آنها ساکن هستند. مشکلات و محرومیت‌هایی که در این مناطق وجود دارد عده کثیری را تحت تأثیر قرار داده و با توجه به تعداد این افراد پیامدهای آن از وسعت زیادی برخوردار بوده و نظم اجتماعی را در کل جامعه تحت تأثیر قرار می‌دهد. در پایان نتیجه می‌گیرد که بین حاشیه‌نشین و گرایش به رفتارهای ضد اجتماعی رابطه وجود دارد (صدیقی، ۱۳۷۷: ۱۲۰).

رونالد کلارک^۱، در مقدمه کتاب دیگر خود تحت عنوان: *seiduts esac lufsseccus: noitneverp emirc lanoitautis*، که در سال ۱۹۹۲ منتشر، و در سال ۱۹۹۷ با تغییراتی تجدید چاپ گردیده، بیان می‌دارد که این نظریه از جهت پیشگیری جرم اشاره به یک روش خاص دارد که مبتنی بر متعالی کردن جامعه و نهادهای آن نیست. بلکه به طور ساده تکیه بر کاهش دادن فرصتهای و موقعیتهای ارتکاب جرم دارد. او می‌افزاید که تصور می‌شود این ایده چیزی جز یک درک و فهم ساده نیست که بنا بر آن افراد برای حفظ خانه خود از دستبرد بر دربهای آن قفل و شب‌بندهای خوب نصب می‌کنند. ضرب المثل معروفی در فرهنگ ایرانی وجود دارد که این درک و برداشت ساده از پیشگیری وضعی را به خوبی بیان می‌نماید و آن این است که: «مال خود را حفظ کن و همسایه را متهم به دزدی نکن». این افراد مقالات دیگری نیز در خصوص این موضوع تألیف کرده‌اند که برخی از آنها به مناسبت در این مقاله مورد استناد قرار گرفته‌اند (بونر، همکاران، ۱۳۸۲: ۱۰۹).

1- 2001:194churchman. A

2- Ronald Clark

۳. روش تحقیق

از روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و پیمایشی که به صورت بررسی میدانی و استنتاج از منابع و اطلاعات انجام پذیرفته است.

گردآوری اطلاعات از روش مطالعات اسنادی، برداشتهای میدانی، پرسشنامه و مصاحبه انجام گرفته است. برای ترسیم نمودارها از نرم افزار نرم افزار Excel (آمار توصیفی درست است) و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS و برای تهیه نقشه حاشیه‌نشین از نرم افزار ARG GIS استفاده شده است.

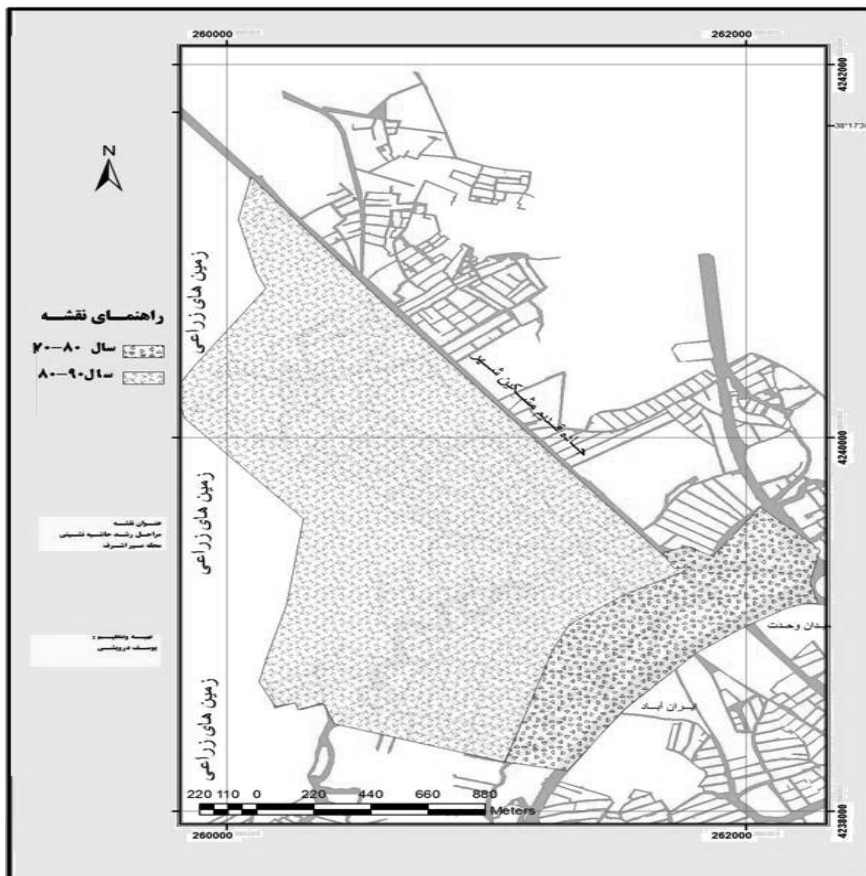
به دلیل وسعت زیاد حاشیه‌نشین در شهر اردبیل و عدم امکان مطالعه همه آنها، محدودیت زمان، امکان مطالعه بر روی تمامی جامعه آماری غیرممکن بود، لذا برای کوچک کردن جامعه و قابل اجرا نمودن پژوهش از بین روشهای نمونه‌گیری، روش نمونه‌گیری تصادفی^۱ انتخاب شد.

۴. یافته‌های تحقیق

محلہ میراشر ف در محدوده جغرافیایی شمال غربی شهر اردبیل قرار گرفته است، این محلہ که در مسیر جاده قدیم مشکین شهر و بلوار وحدت فعلی واقع شده است، جزو آخرین محدوده‌های ساخته شده شهر محسوب می‌شود. این محلہ از شمال به اراضی کوره پزی، از غرب به اراضی زراعی و مسیرروستای اردوی، از جنوب به اسلام آباد و از شرق به ایران آباد و یحیی آباد محدود می‌شود.

رشد محلہ در سال ۷۰ به دلیل تبدیل شدن شهر اردبیل به مرکز استان و مهاجرت روستائیان بویژه عشایر به این محلہ شدت گرفت. در واقع بخش زیادی از بافت محلہ در اوایل دهه ۷۰ شکل گرفت و اوایل دهه ۸۰ به سمت شمال و شمال غربی گسترش یافت. اکثر ساکنان این منطقه از عشایر دشت مغان هستند که نقش مهمی در دفاع از مرزهای ایران در مقابل حملات مرزی روسها در در اواخر دوره قاجاریه ایفا نموده‌اند (صفری، ۱۳۷۱: ۱/۳۸۶). تصرف چاههای نفت باکو به وسیله کمونیست‌ها و تأسیس جمهوری شوروی در گیلان باعث ورود روس‌ها از راه آستارا به سمت اردبیل بود (مهدوی، ۱۳۶۹: ۳۷۲). با صدور فتوی جهاد با کمونیست‌ها از سوی آیت‌الله میرزا علی اکبر آقا عشایر دشت مغان، جلوی تجاوزات روس‌ها را گرفتند در سال ۱۳۱۳ اسکان اجباری عشایر از سوی رضا شاه پهلوی اجرا شد و به قول امام خمینی (ره): «این عشایر چون جلوی اجانب را بگیرد و نگذارد اینها به طرف ایران رخنه بکنند چون عشایر توجه به اسلام دارند ممکن است جلوی مقاصد آنها را بگیرد از این جهت عشایر را یکی پس از دیگری خلع سلاح کردند.» این اسکان عشایر از نظر اقلیمی و بهداشتی مرگ‌آور بود و باعث ایجاد فاصله طبقاتی و تبعیض و همچنین دشمنی میان ارباب و رعیت را به وجود آورد (عزیز زاده، ۱۳۸۵: ۳۱۶). در اثر خشکسالی شدید سالهای ۱۳۲۷-۱۳۲۸ بسیاری از عشایر دشت مغان را با بیچارگی و بدبختی به شهرهایی مانند تهران، تبریز و اردبیل مهاجرت نمودند (عزیز زاده، ۱۳۸۵: ۳۸۳). برنامه مکانیزه شدن و اجرای طرحهای عمرانی در

سال ۱۳۲۶ باعث مهاجرت افراد زیادی از آراسباران^۱، مشکین شهر^۲، اردبیل^۳ و سراب و روستاهای مرکزی مغان به منطقه‌ای بنام پارس آباد^۴ شد، ولی بعضی از عشایر زمین کشاورزی نداشتند ولی بیلاق در سبلان داشتند، جالب اینکه این دسته از عشایر علاقه چندانی به راهزنی و غارت نداشتند و در فقر به سر می‌بردند همین دسته از عشایر بودند به علت نزدیکی به بیلاق سبلان در اردبیل، محلات میر اشرف، سلمان آباد و پناه آباد حاشیه‌نشین شدند.

نقشه ۱:

موقعیت مکانی و مراحل رشد فیزیکی محله میر اشرف شهر اردبیل

- 1- Arasbaran
- 2- Meshkin shahr
- 3- Ardabil
- 4- Parsabad

الف) تحلیل آمار رسمی مربوط به وقوع سرقت در مناطق حاشیه‌نشین شهر اردبیل

برای تحلیل انواع آسیب‌های اجتماعی در مناطق حاشیه‌نشین علاوه بر جمع‌آوری داده‌های آماری از سازمان‌های مربوطه، برای رسیدن به نتایج دقیق‌تر از داده‌های پرسشنامه که بین ساکنین محله میراشرف توزیع شده بود، استفاده گردید. در ادامه براساس آمارهای مربوطه و همچنین بررسی‌های میدانی، انواع آسیب‌های اجتماعی پرتکرار در مناطق حاشیه‌نشین شهر اردبیل مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. بعد از اعتیاد در محله حاشیه‌نشینی، سرقت رتبه دوم را به خود اختصاص داده است. علل سرقت، فقر، نیاز مالی، بیکاری و اعتیاد می‌باشد. در بیشتر موارد این افراد در محله‌های مرفه نشین، یا متوسط شهر اقدام به سرقت می‌نمایند

جدول شماره ۱ میزان سرقت در شهر اردبیل طی دوره آماری مقطع دهه ۷۰، دهه ۸۰ و سه سال دهه ۹۰

سال	۱۳۷۲	۱۳۸۹	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵
مناطق شهری					
کل شهر	۴/۲	۵/۱۰	۳/۲۸	۹/۳۰	۹/۲۷
مرکز شهر	۳/۲	۳/۱۳	۲۳	۳/۳۳	۱/۲۸
حاشیه شهر	۵/۲	۸/۶	۳/۳۲	۳/۲۹	۳/۲۷

ماخذ: اداره پلیس آگاهی استان اردبیل (آمار و اطلاعات)

طبق نتایج آمار رسمی سرقت از سازمان‌های پلیس آگاهی استان اردبیل از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۹، رشد صعودی داشته است و براساس این آمار بیشترین سرقت در مناطق حاشیه‌نشین با ۶۴ درصد نسبت به مناطق مرکز شهر اتفاق افتاده است. دلیل تکرار فراوانی آن در محلات حاشیه‌نشین، بیکاری، درآمد پایین و فقر اقتصادی می‌باشد، که افراد برای برطرف نمودن احتیاجات خود و معیشت زندگی دست به این اقدام زشت اجتماعی می‌زنند. همچنین باید توجه کرد که میزان سرقت در مناطق حاشیه‌نشین با مقایسه سال ۱۳۷۲ (قبل از استان شدن اردبیل) با سال ۱۳۸۹ (بعد از استان شدن اردبیل) به میزان ۲۴۷ درصد تغییر داشته است. این روند افزایشی بسیار زیاد نشان دهنده این است که متناسب با رشد شهرنشینی و حاشیه‌نشینی به تناسب عدم اشتغال، بیکاری گسترش یافته، در نتیجه افراد درآمدی برای ادامه گذران زندگی ندارند، بنابراین سرقت در محلات حاشیه‌نشین در حال گسترش می‌باشد، که نیاز به برنامه ریزی و مدیریت سازمان‌های مختلف دارد.

ب) تحلیل آماری پرسشنامه مربوط به وقوع سرقت در مناطق حاشیه‌نشین شهر اردبیل از سوی دیگر جهت تکمیل آمار رسمی موجود، نظرسنجی نیز از شهروندان ساکن در نواحی حاشیه‌نشین اردبیل انجام شده است که نتایج آن به شرح زیر قابل توجه است:

بعد از تحلیل داده‌های پرسشنامه بوسیله نرم افزار SPSS انواع آسیب‌های اجتماعی در محله میراشرف استخراج شد. بنابراین سرقت از شایع‌ترین آسیب اجتماعی در محله میراشرف به شمار می‌رود، که با توجه به آمارهای رسمی ارائه شده توسط سازمانهای مربوطه داده‌های مورد نظر از هماهنگی خاصی برخوردار بوده و نشان دهنده معنی دار بودن وجود آسیب‌ها در این محلات است.

جدول شماره ۲: انواع آسیب‌های اجتماعی در حاشیه‌نشین میراشرف طبق نظرسنجی پرسشنامه ساکنین

ردیف	آسیب‌های اجتماعی	۱۳۷۲	۱۳۸۹	۱۳۹۵
۱	سرقت	۶/۴	۲۳	۷۰/۶
۲	اختلافات خانوادگی	۱/۷	۵	۹۳/۳
۳	طلاق	۱۲/۳	۳۴/۸	۵۲/۹

ماخذ: پرسشنامه ساکنین محله میراشرف

طبق بررسی میدانی، مکان فیزیکی مناطق حاشیه‌نشین و فقر فرهنگی حاکم بر آن از یک طرف، وضعیت اجتماعی-اقتصادی پایین، وضعیت نامطلوب مالی، سطح درآمد و عامل بیکاری از طرف دیگر باعث گرایش افراد حاشیه‌نشین به انواع آسیب‌های اجتماعی در محلات حاشیه‌نشین شده است.

جدول شماره ۳: نتیجه‌گیری تحلیلی داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS از روش توصیف آماری

متغیرها	داده‌ها	مینیمم	ماکزیمم	میانگین	انحراف معیار
تراکم جمعیت	۳۴	۵۰ .۱	۸۳ .۴	۷۶۴۷ .۳	۷۱۳۱۷
فقر اقتصادی	۳۶	۶۷ .۲	۰۰ .۵	۱۴۸۱ .۴	۵۴۸۸۵
عدم نظارت دولت	۳۶	۰۰ .۱	۶۷ .۴	۱۳۸۹ .۳	۷۱۴۳۷
فقر فرهنگی	۳۷	۰۰ .۲	۰۰ .۵	۹۸۶۵ .۳	۸۵۳۸۰

طبق تحلیل و آنالیز جدول فوق برای وصول به نتیجه‌گیری نهایی عوامل موثر در گسترش آسیب‌های اجتماعی در حاشیه‌نشینی را با توجه به سوالات پرسشنامه به چهار عامل تراکم جمعیت، فقر اقتصادی، عدم نظارت دولت و فقر فرهنگی تقسیم نمودیم، تا به مهمترین عاملی که در رشد سرقت نقش بیشتری دارند، پی ببریم. در نتیجه براساس تحلیل نرم افزار SPSS و با استفاده از آزمون ANOVA از بین عوامل چهارگانه عامل فقر اقتصادی بیشترین نقش را در بروز سرقت در حاشیه‌نشین شهر اردبیل داشته است. با توجه به تحلیل داده آمارهای رسمی آسیب‌های اجتماعی در مناطق حاشیه‌نشین شهر اردبیل و همچنین تحلیل و بررسی داده‌های پرسشنامه ساکنین محله میراشرف، به نظر می‌رسد، که یک همپوشانی قابل توجه و معنی داری میان نرخ آسیب‌های اجتماعی حاصله از نتایج آمارهای رسمی و نظرسنجی شهروندان ساکن در محله وجود دارد و این واقعیت را می‌رساند که این نوع آسیب‌ها در محلات حاشیه‌نشین به دلایل فضای فیزیکی خاص مکانی، عوامل اقتصادی و اجتماعی که به نوعی دولت باعث و بانی آن بوده است، به صورت یک پدیده اجتماعی در حال گسترش می‌باشد. با توجه به اعداد ارقام تأسف آور و تأثیربرانگیز آسیب‌های اجتماعی، اگر برنامه ریزی اقتصادی و اجتماعی در راستای کاهش نرخ این آسیب‌های انجام نگیرد در آینده جامعه شهری اردبیل به‌ویژه مناطق حاشیه‌نشین را به چالش جدی مواجه خواهد کرد.

۶. بحث و نتیجه‌گیری

از دیدگاه اکولوژی شهری، افزایش جرم با افزایش تراکم جمعیت در محلات شهری رابطه مستقیم دارد. این گفته به‌ویژه در محله‌های حاشیه شهر صدق می‌کند. مطالعات اکولوژی شهری این فرضیه را تأیید می‌کند که در بعضی از نواحی شهری آسیب‌های اجتماعی بسیار شایع تر از مناطق دیگر است. همچنین تأثیرات محیط انسانی (اجتماعی) و شرایط اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی مکان زیست انسان، بر بروز آسیب‌های اجتماعی به اثبات رسیده است؛ لذا آسیب‌های اجتماعی، از شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مکان جغرافیایی تأثیر می‌پذیرد. از دیدگاه مکتب اکولوژی شهری، اماکنی با تراکم جمعیت زیاد که در وضعیت اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی نامطلوبی قرار دارند، فضای مناسبی را برای بروز انواع آسیب‌های اجتماعی فراهم می‌کنند. این دیدگاه رابطه مستقیم میان افزایش جرم و افزایش تراکم جمعیت در محلات شهری، به‌ویژه در مناطق و محلات حاشیه شهر را تأیید می‌کند. بنابراین آسیب‌های اجتماعی متأثر از وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مکان جغرافیایی است. از نظر این دیدگاه هر مکانی که از تراکم جمعیتی برخوردار باشد و از لحاظ شرایط اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در وضعیت نامناسبی برخوردار باشد، فضای مناسب را برای بروز انواع آسیب‌های اجتماعی فراهم می‌نماید. از دیدگاه مکتب اکولوژی شهری افزایش جرم با افزایش تراکم جمعیت در محلات شهری به‌ویژه در مناطق و محلات حاشیه شهر رابطه مستقیم دارد. پس آسیب‌های اجتماعی متأثر از شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مکان جغرافیایی می‌باشد. برخی از عوامل که به‌عنوان محیط اطراف در آسیب‌های اجتماعی مؤثر می‌باشد، عبارتند از: تأثیر نوع مسکن، وضع ظاهری و ارزش مسکن. به‌عنوان نمونه مسکن اگر فاقد حداقل

استانداردهای مورد پذیرش باشد و مساحت آن به نسبت ساکنین آن کمتر باشد چه بسا آثار سوء و شومی بر ساکنین آن مکان خواهد داشت. همه این موارد در مناطق حاشیه‌نشین شهر اردبیل به نحوی در بروز آسیبهای اجتماعی نقش داشته است. براساس مدل تئوریک این دیدگاه که خاستگاه جرائم شهری را از مرکز شهر به نواحی حاشیه‌ای شهرها جستجو می‌کند مطابقت دارد.

با توجه به رویکرد تاریخی نیز که در مبانی نظری آورده شد، نیز حاکی از اعتراف به تاثیر شرایط اقتصاد، مکانی و سیاسی در بروز پدیده دزدی و غارت اموال در زمانها و مکانها دارد و این بیانگر آن است که رویکرد تاریخی نیز عوامل مؤثر در بروز آسیب‌های اجتماعی (سرقت) در جامعه را با رویکرد امروزی همسو دانسته و این نشان از ثابت بودن عوامل در شکل‌گیری آسیب در جامعه گذشته و حال می‌باشد.

تراکم جمعیت در شهر اردبیل در مناطق شمال شهر از جمله حاشیه‌نشینی شمال غربی و غرب بیشتر است. در این مناطق به طور متوسط جمعیت ۲۰۰ تا ۳۲۴ نفر در هکتار وضعیت ناهنجار سکونت را در این محدوده نشان می‌دهد.

اما آنچه مهم است، اینکه شرایط مناطق حاشیه‌نشین نیازمند به یک سلسله برنامه‌ریزی‌های مدیریتی است و این امر مهم میسر نمی‌شود، مگر با توانمندسازی، نهادسازی و ظرفیت‌سازی این کانون‌ها و بهینه‌سازی ساز و کارهای عمرانی درون شهری و سرانجام سامان دهی این سکونت‌گاهها با توجه به ظرفیتی که نیروی انسانی عظیم غیر قابل انکار در خود جای داده است. تا زمانی که حاشیه‌ها در برابر شهرها قرار گیرد، حاشیه‌نشینی پدیده‌ای ناهنجار و ناپذیرفتنی و حاشیه‌نشین موجودی ذاتا نظم‌گریز است. ولی زمانی که به پیشینه تاریخی این پدیده نگریسته شود، باید آن را یک جریان دائمی و ماندگار دانست.

برای نتیجه‌گیری بهتر در زمینه ارتباط بین مناطق حاشیه‌نشینی و آسیبهای اجتماعی نظرسنجی بین کارشناسان شهری توزیع شد، که نتایج آن بدین صورت بود که ۷۸/۲ درصد افراد عامل فضای فیزیکی حاشیه‌نشینی، ۸۱/۱ درصد تراکم جمعیت در این مناطق، ۸۶/۴۶ درصد وضعیت اجتماعی-اقتصادی پایین مردم مناطق حاشیه‌نشین، ۹۱/۹ درصد عامل بیکاری و ۷۷ درصد فقر فرهنگی را در بروز سرقت دخیل دانستند. برای آزمون فرضیه دوم با استفاده روش کمی از طریق داده‌های نظرسنجی از آمار پارامتریک (میانگین) استفاده شد. \times نظر به اینکه ۱۲۰ هزار نفر از جمعیت شهر اردبیل در مناطق حاشیه‌نشین با ۶۵ درصد مهاجرین روستایی سکونت دارند. لذا تفاوت پایگاه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی از عوامل بروز سرقت در شهرها می‌باشد.

\times طبق بررسی‌ها و داده‌های میدانی، حدود ۴۱/۷ درصد از سرپرست خانوارها شاغل فصلی می‌باشند و بیش از ۳۱/۳ درصد از سرپرست خانوارها نیز بیکارند. لذا فقدان فرصتهای شغلی مناسب و امنیت شغلی لازم و نداشتن مهارت و تخصصی کافی و همچنین عدم پیشینه کاری برای اکثر ساکنین مناطق حاشیه‌نشین برای جذب در نظام اقتصادی شهر، باعث جذب فرد حاشیه‌نشین به سرقت می‌باشد که طبق بررسی پیشینه تاریخی و فرهنگی ساکنان این مناطق، مسئله فقر اقتصادی از علل اصلی وقوع سرقت بوده است.

با توجه به شرایط حاشیه‌نشینی شهر اردبیل و با توجه به مطالعه میدانی که انجام شد، پیشنهادات در زمینه

مهار حاشیه‌نشینی و آسیب‌های ناشی از آن مانند سرقت به شرح زیر ارائه می‌گردد.

(۱) تخصیص بودجه توسط دولت و تایید اعتبار آن توسط مجلس به منظور مبارزه با فقر شهری و ایجاد تسهیلات روستایی و تکمیل پروژه‌های عمرانی نیمه تمام، احداث کارخانه در شهرهای کوچک و اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی یکی از مهم‌ترین و سازنده‌ترین سیاست‌هایی است که دو قوه مجریه و مقننه می‌توانند برای مبارزه با حاشیه‌نشینی اتخاذ کنند.

(۲) با توجه به مخاطرات و عواقب ناشی از سوء استفاده از ثروت و موقعیت اقتصادی، لازم و ضروری است که مجازات این قبیل اعمال و جرایم تشدید گردد. چرا که میان آنها و سوداگران جان و ناموس مردم هیچ تفاوتی وجود ندارد.

(۳) در جهت ایجاد اشتغال در مناطق حاشیه‌نشین شهری به جهت جلوگیری از بروز سرقت و کمک به رشد تعالی و شکوفایی استعدادها برنامه‌ریزی به عمل آید.

Reference

1. Social Statistics Report for Ardebil Province (1382), "Research and Studies Office, Ardebil Provincial Governarate.
2. Bonner Allen and Romez Exoyeh (1382), "Urban Violence and Insecurity"
3. B. Potter Robert, Celly Loid Evans (1384), "City in the Growing World" Translated by Irandoust Kiomars, State County and Municipality Organizations.
4. Haj Yousef Ali (1385), "Suburban Life and Its Developmental Process (Pre-Revolution)", Urban Improvement and Construction Quarterly, No.8.
5. Shokouie Hussein (1372), Social Geography of Cities, Tehran Social Ecology", University Jihad Publications (Majd).
6. Shikhi Mohammad Taghi (1385), "Citizen Sociology and Urban Pathology, Tahrir Publications.
7. Sedegh Sarvestani Rahmat Allah (1376), "Suburban Life and Security", Ministry of Interior Public Security and Development Conference, Vol. 1.
8. Tabari Mohammad Ebn Jarir (1962/1382), "Tabarai History", Mohammad Abolfazl Ebrahim, Beirut.
9. Ali Zadeh Mosa (1388), "Suburban Life and Its Role in Criminal Group Formation in the City of Ardebil", Police Science University, Faculty of Intelligence and Knowledge, Master's Thesis.
10. Aziz Zadeh Mir Nabi (1385), "Dashte Moghan History", Tehran: Nazr Publications.
11. Alizadeh Mohammad (1364), "Immigration and Suburban Life in Iran", Ministry of Planning and Budget.
12. Kalantari Mohsen (1380), "Investigating Crime Hot Points in Tehran areas", Tehran University, Ph.D Thesis.
13. Iran Statistics Center (1385), "Public and Housing Census" Ardebil Province.
14. Hadi Zadeh Naser (1382), "Suburban Life and Its Systematizing Solution in the World", Mashhad Municipality Publications.
15. Calhoun JB,(1971),Space and the strategy of life In:Esser AH,ed. Behavior and environment New York, NY: Plenum Press
16. CLinrd, marshaL, B,(1966) ,SLumand mmunityDeveLopment, The free preSS, Newyork
17. Churchman, A.(2001). Environ menta LpSychoLogSych0L0gyand nrbonpLanning:whereCan the twain meet?. Handbook environmental psy-ChoL0gy, johnwiLeyand SonS, Inc, newyork, pp. 191 – 202
18. ömer Düzbakar, (2008) Islam-Osmanlı ceza hukukunda hırsızlık suçu: 16-18 yüzyıllarda Bursa şeriyeye sicillerine yansayan örnekler, TSA.